

کاخ «سردار امجد» موزه می شود

رشت (پانا) - کاخ زمستانی سردار امجد در شهر هشتپر که در مالکیت هلال احمر شهرستان تالش است به‌عنوان موزه یافته‌های باستان‌شناسی غرب گیلان تغییر کاربری می‌یابد.

به گزارش شبستان، مه‌ری شیرمحمدی؛ چندسالی است که فعالان فرهنگی خواستار ایجاد موزه تخصصی غرب گیلان هستند و می‌گویند یافته‌های باستان‌شناسی تالش در محوطه‌ها و گورهای باستانی گیلان آنقدر زیاد است که می‌باید در یک موزه اختصاصی به نمایش درآید و متخصصان خواستار ایجاد موزه‌ای مستقل در کاخ زمستانی «نصرت‌الله خان عمید السلطنه» هستند و پیش از این نیز مسئولان محلی وعده‌هایی داده بودند، ولی هیچگاه به مرحله اجرا در نیامد.

اخیرا با خبر شدیم تفاهم‌نامه همکاری فی‌مابین اداره کل میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی گیلان با فرمانده سپاه پاسداران استان منعقد شده تا کاخ سردار امجد که در اختیار بسیج منطقه تالش است، بدین منظور اختصاص یابد.

مدیرکل میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی استان گیلان در این‌باره اعلام کرد: مرمت کاخ سردار امجد در میدان امام شهر هشتپر و ایجاد موزه کاوش‌های باستان‌شناسی غرب گیلان و موزه دفاع مقدس در داخل کاخ قشلاقی، ما بین سپاه و میراث فرهنگی منعقد شده است.

یکی از فعالان فرهنگی در این باره می‌گوید: مطالعات باستان‌شناسی در تالش بیشتر از ۱۱۰ سال قدمت دارد و با مطالعات میدانی «ژاک دموورگان و برادرش هنری» در سال ۱۸۸۹ میلادی در محوطه‌های گورستانی چون «داش‌کپرو، لاله زار، حسن زمینی، و آق‌اولر» آغاز شده و با چاپ و انتشار این مطالعات در آن زمان، نگرش خاصی به عصر آهن و تحولات خاص این دوره در فلات ایران ایجاد شد.

«مریم سیاهپوش» با اشاره به دیگر کاوش‌های باستان‌شناسی در تالش طی دهه‌های اخیر می‌افزاید: کاوش‌های منظمی که بین سال‌های ۱۳۷۹ تا ۱۳۸۵ در حوزه رودخانه کرگانرود صورت گرفت محوطه‌های گورستانی وسیعی از قبیل «اسب‌سرا، تندوین، تول، ویل و مریان» مورد بررسی و کاوش باستان‌شناختی قرار گرفت که در نتیجه این کاوش‌ها اشیای ارزشمندی کشف شد. حفظ، نگهداری و نمایش این اشیاء در موزه برای معرفی فرهنگ و تمدن منطقه ضروری است.

وی با تأکید بر حفظ هویت‌های فرهنگی هر جامعه ابراز می‌دارد: توجه به میراث فرهنگی مستلزم شناخت و شناساندن این میراث‌گرانقدر به اعضای جامعه است و ایجاد موزه‌ها برای مرمت و نگهداری آثار فرهنگی به‌جا مانده از تمدن‌ها و اقوام ایرانی، می‌تواند به تقویت هویت ملی و فرهنگی اعضای جامعه کمک کند. ایجاد موزه تالش می‌تواند به‌عنوان یک مرکز فرهنگی، نقش موثری در معرفی و تقویت فرهنگی منطقه داشته باشد.

بنابر مستندات تاریخی، نصرت‌الله خان عمید السلطنه معروف به «سردار امجد» در دوره ناصرالدین شاه «خان کرگانرود» بود. وی از نیمه دوران حکومت ناصرالدین شاه قاجار تا انقلاب مشروطه حاکم کرگانرود تالش بود. وی دو کاخ برای پذیرایی از میهمانان و بزرگان دولتی ساخت؛ یکی کاخ زمستانی در «اطاقسرای هشتپر» و دیگری، کاخ تابستانی در «بیلاق» آق‌اولر تالش. این عمارت، مهمترین بنای حکومتی باقی‌مانده دوره قاجار در غرب گیلان است که در حوادث مشروطه به آتش کشیده شد.

منوچهر ستوده؛ کاخ به صورت ویرانه؛ کاخ می؛ ۴۰ بناهای گیلان را ثبت می؛ کرد، از این کاخ دیدن کرده بود. آن زمان این کاخ به صورت ویرانه؛ کاخ می؛ در هشتمین افتاده بود. تصویری که ستوده در کتاب خود منتشر کرده، نشان می؛ دهد سقف بنا کاملاً از بین رفته و بنا فاقد درب و پنجره است. با این حال این نویسنده، کاخ امجد را بنای باشکوهی توصیف می؛ کند که نظیر آن را در گیلان ندیده است.

ستوده در نسب سردار امجد می؛ نویسد؛ او پسر فرج؛ الله خان سرتیپ، پسر حسن خان بیک، پسر حاجی امید گونه خان، پسر امیر ابراهیم خان پسر امیر گونه خان پسر حسین خان است.

وی در توصیف این بنا می؛ نویسد؛ این خانه بنای آجری عظیمی است که نظیر آن در صفحات گیلان دیده نشده است. راهرویی در وسط در طول و عرض ساختمان، در طبقه اول و دوم دیده می؛ شود که از این راهرو به ۱۰ اتاق طبقه زیرین و ۱۰ اتاق طبقه بالایی می؛ توان رفت. پس از ورود از سردر اصلی بنا، سمت راست پلکانی است که به طبقه بالایی می؛ رود. سبک بنا و هلال طاق؛ های درگاه؛ ها و سردرها در گیلان بی؛ سابقه است.

ستوده در تحقیقات میدانی خود از طراح بنا اطلاعی به؛ دست نیاورده است، ولی در عجایب این کاخ نوشته است؛ معروف است که آب این خانه از بیلاق سوبتین می؛ آمده است. این کاخ ۶۰ سال متروک بود تا اینکه در سال ۱۳۵۰ مرمت و به؛ عنوان جمعیت هلال احمر تغییر کاربری یافت. بعد از انقلاب، کاخ سردار امجد در اختیار نهادهای انقلابی و سپس بسیج منطقه قرار گرفت.

این عمارت، در سه طبقه ساخته شده است. طبقه اول و دوم به صورت قریبه است. طبقه نخست، دارای دو در ورودی بزرگ در شمال و جنوب است. هفت پنجره تکرار؛ شونده با طاق؛ های هلالی در هر چهار ضلع بنای مربع شکل می؛ شود. طبقه سوم در واقع کلاه فرنگی با پنجره های بادگیر است. کاشیکاری؛ های آبی و فیروزه؛ ای به؛ کار رفته در طبقه دوم و سوم، مربوط به مرمت؛ های دهه ۵۰ است. بنابر روایت اهالی، احداث و تکمیل این بنا ۲۵ سال طول کشیده است.

حسین اکبری؛ یکی از اهالی هشتمین می؛ گوید: این کاخ در بین اهالی معروف به؛ رامبد؛ رامبد؛ است. پسر سردار امجد خان کرگانرود بود.

وی می؛ افزاید: آنگونه که سالخوردگان روایت کرده؛ اند، کاخ در دوران مشروطه توسط مشروطه؛ خواهان به آتش کشیده شد و دلیل آن هم نفرتی بود که مردم از سردار امجد داشتند.

ولی جهانی؛ با اشاره به نخستین کاوش؛ های میدانی در منطقه تالش توسط دموگران بین سال؛ های ۱۳۰۷ تا ۱۳۰۸ قمری، می؛ افزاید: دموگران آثاری از نیمه دوم هزاره دوم و سده؛ های آغازین هزاره اول در این مناطق پیدا کرد.

وی با اشاره به حفاری؛ های دیگر باستان؛ شناسی در سال های اخیر و برگزاری همایش تالش شناسی در سال ۱۳۸۳، اظهار کرد: راه؛ اندازی موزه مستقلی برای نمایش یافته؛ های باستان؛ شناسی در محوطه؛ های باستانی تالش، خواست مردم تالش است و به همین منظور از مدت؛ ها پیش رایزنی برای ایجاد این موزه در کاخ زمستانی سردار امجد، صورت گرفته است.

جهانی با اینکه کاخ زمستانی خان کرگانرود به شماره ۱۵۲۲۱ و به تاریخ ۲۴ اسفند ۱۳۸۴ در فهرست آثار ملی ثبت شده است، یادآور شد: مالکیت اصلی کاخ سردار امجد با هلال احمر شهرستان تالش است که فعلاً در اختیار سپاه منطقه است و با تفاهم؛ نام؛ ای که اخیراً منعقد شده، قرار است موزه باستان؛ شناسی و موزه دفاع مقدس تالش در داخل کاخ ایجاد شود و محوطه و باغ پیرامون کاخ نیز به؛ منظور ایجاد کارگاه؛ های تخصصی صنایع دستی و نمایشگاه؛ های دائمی به کار گرفته شود.